

inhoud der H. Schrift en haar vorm'.³⁹ Netelenbos werkt dit uit door – ditmaal met bronvermelding – allereerst een letterlijk citaat uit Bavincks *Dogmatiek* te noteren. Het betreft de voor Bavincks denken over de inspiratie van de Schrift kenmerkende woorden, dat de Schrift geheel en al een product is van de Heilige Geest én geheel en al een product van de menselijke schrijvers van de bijbel; dat de bijbel 'geheel goddelijk en geheel menselijk' is.⁴⁰ Na een opmerking dat men vervalt tot naturalisme of supranaturalisme wanneer men een van beide verabsoluteert, vervolgt Netelenbos met de woorden:

De goddelijke en de menselijke factor liggen in de Schrift dooreengeweven. Vandaar dat we onderscheid moeten maken tusschen het wezen der Schrift, de Godsdaden en Godsgedachten daarin vervat, en haar uiterlijke gestalte: het kleet, waarin de bijbelschrijvers dit alles hulden, hunne beelden, hun stijl, hunne taal, hun levensmilieu, hunne opvattingen. We hebben in de Schrift eene menselijke inkleeding van Goddelijke daden en gedachten.⁴¹

De eerste zin van dit citaat is – ditmaal weer zonder bronvermelding – vrijwel letterlijk aan Kuiper ontleend.⁴² Omdat Netelenbos in zijn brochure *Ben ik gereformeerd?* zorgvuldig aangeeft waar hij zijn opvattingen vandaan heeft maar dat hier verzuimt, en omdat in dezelfde tijd ook door anderen zonder bronvermelding dit begrippenpaar wordt gebruikt⁴³, kan men afleiden dat Kuipers terminologie van een goddelijke en een menselijke 'factor' een eigen leven is gaan leiden in gereformeerd Nederland. Met de onderscheiding tussen een goddelijke en een menselijke 'factor' wekt Kuiper de indruk dat men bij de interpretatie van de Schrift zou mogen onderscheiden tussen vorm en inhoud. Toch wordt de toepassing van deze onderscheiding bij de uitleg van de Schrift door hem streng verboden.⁴⁴ Daarentegen staat Bavinck het gebruik van de onderscheiding – zoals boven bleek en zoals Netelenbos onder verwijzing naar de *Dogmatiek* van zijn leermeester terecht opmerkt⁴⁵ – niet alleen in het algemeen, maar zelfs bij de historische verhalen uit de bijbel wel toe. Zo ontstaat een merkwaardig beeld: enerzijds bepaalt Netelenbos zijn positie aan de hand van Kuiperiaanse termen, die Bavinck nooit gebruikt. Anderzijds behelst deze positie een visie die door Kuiper wordt afgewezen maar door Bavinck in het algemeen wel wordt toegestaan. Toch komt Netelenbos' visie ook weer niet geheel met die van Bavinck overeen. Hij gaat verder dan zijn leermeester als hij concluderend schrijft:

Jesaja dus in anderen vorm schrijft dan een Amos, zoo heeft toch de H. Geest ook bij den vorm, waarin de gedachten werden belichaamd, hen geleid en voor dwaling behoed, zoodat hunne woorden zijn woorden Gods. De Gereformeerden hebben steeds geleerd een woordelijke ingeving (inspiratio verbalis)' ('Rapport der Commissie inzake de kwestie Ds. J.B. Netelenbos, ingediend bij de Classe Middelburg der Gereformeerde Kerken in Nederland', in: *Officiële bescheiden inzake de kwestie Ds. J.B. Netelenbos*, z.p. [Goes] z.j. [1920], 5; verder afgekort als 'Rapport kwestie-Netelenbos').

40. H. Bavinck, *GDI*, 405.

41. J.B. Netelenbos, *Ben ik gereformeerd?*, 20.

42. A. Kuiper, *Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid*, deel 3: *Bijzonder deel*, Kampen 1909², 45 (verder afgekort als *EG3*).

43. Zie voor voorbeelden D. van Keulen, 'Strijd om een erfenis', 138, noot 46. Opmerkelijk is dat onlangs ook J. van den Berg in een artikel over Bavinck de nooit door Bavinck gebruikte maar juist voor Kuiper kenmerkende terminologie van goddelijke en menselijke 'factor' zonder bronvermelding gebruikte (J. van